

Naturbasen Jenle

Post 1 og M

Natur & Viden · svampe

De svampe, du kan se i skovbunden, er svampens frugt – ligesom æblet på et æbletræ. Selve svampen kan du finde som tynde tråde (hyfer) under jorden.

Du kan selv finde svampehyferne, hvis du roder i skovbunden under en svamp.

Hyferne er naturens "skraldemænd" og er med til at nedbryde døde plantedele.

Der findes to store hovedgrupper af svampe. Rørsvampe og lamelsvampe. Forskellen kan ses på undersiden.

Næsten alle rørhatte er gode spise svampe. I Jenle findes mange brunstokket rørhatte, som kendes ved at røerne på undersiden bliver blå ved tryk. Rørhattene i Jenle er ikke giftige, men galderørhatten smager ikke godt.

Blandt de spiselige lamelsvampe er de gule kantareller populære.

Vidste du...

At efter fældning af træer optræder eksempelvis en senere opblomstring af svampe, når rødderne i jorden omsættes.

Opgave:

Svampene formerer sig ved spredning af "frø" (spore), som sidder på undersiden af svampen.

Knæk stilken af svampen. Læg den med lamellerne ned mod et stykke papir. Sæt et glas hen over svampen. Næste dag vil I se det flotteste svampesporemønster.

Sjov i Naturen · Find bytte

Deltagerne opdeles i par. En skal være blind (får bind for øjnene), den anden skal være blindfører og forholde sig neutral. En tredje person skal være bytte, og gemme sig i skoven.

Byttet må 3 gange med et lille mellemrum sige en lyd. Den blinde skal finde byttet, mens blindførers opgave er, at sørge for, at den blinde ikke går ind i noget.

Træ Bingo · Lærk

Japansk Lærk er ret almindelige i vore skove, og ses i dag overalt i Danmark. Lærk kan blive op til 35 meter højt og over 200 år gammelt.

Naturligt hjemmehørende: Japansk Lærk er indført i Danmark i 1889.

Anvendelse:

Lærk anvendes til spånplader, hegnspæle og papir.

De største træer bruges til paneler, gulve, skibsmaster.

Vidste du...

At Lærk er det eneste nåletræ, som taber alle nålene hvert år.

At det udvoksede lærketræ blomstrer og sætter kogler næsten hvert år.

Rævegraven

Post 2 og L

Natur & Viden · Ræve-grævlingegraven

Ræven tilhører hundefamilien og er det mest almindelige rovdyr i Danmark. Ræven er nataktiv og går på jagt, hovedsagelig efter mus, men også harer, fasaner og rålam.

Vidste du...

At der også lever mange ræve i byerne

At ræveungerne klarer sig selv, når de er et halvt år gamle.

Grævlingen tilhører mårfamilien og er Danmarks tungeste rovdyr (op til 20 kg.).

Grævlingen er nataktiv. Dens foretrukne føde er regnorme (ca. halvdelen af dens føde). Disse er lettest at fange om natten, hvor regnormene kommer op af jorden. Grævlingen spiser også mus, insekter, majs og havre.

Vidste du...

At grævlingen har Danmarks længste klør At et kuld grævlingeunger godt kan have flere fædre

Opgave:

Hvem bor i graven?

Udenfor rævegraven ligger der ofte knogler og fjer.

Udenfor grævlingens grav ligger der løs jord i bunker og måske lidt tørt græs

Sjov i Naturen · Ræven efter musen

"Ræven" får bind for øjnene og står i "en hule", gerne omgivet af kviste og visne blade. De øvrige deltageres opgave er at være mus og snige sig hen mod ræven, uden at blive hørt. Når ræven hører en lyd, peger den mod det sted, hvor lyden kommer fra. Er man blevet udpeget, er man død, og skal stå stille til legen er færdig. Legen afsluttes enten ved at alle musene er "blevet ædt" eller ved, at en af musene når hen og kan røre ræven.

Træ Bingo · Alm. Ædelgran

Alm. Ædelgran hører til ædelgranfamilien som kendes ved dens bløde nåle og opretstående kogler, der falder fra hinanden og frøspredes. De første Ædelgranner blev plantet i Danmark i 1765.

Kronen på lidt ældre ædelgraner bliver flade foroven, fordi topskuddet aftager i vækst, medens sidegrenene fortsætter med at gro. Træet skiller sig derfor allerede på lang afstand ud fra de fleste andre nåletræer, der vokser op i en spids.

Ædelgraner er skyggetræer. Små planter kan i årevis stå i skygge, for så at skyde i vejret når lysmængden øges.

Naturligt hjemmehørende: I mellem og syd Europa.

Anvendelse:

Alm. Ædelgran bruges til bygningstømmer og emballagetræ.

Særligt langsomt voksende Ædelgran af fin kvalitet anvendes til violinbunde.

Vidste du...

At Københavns rådhus står på et fundament af næsten 150-årige ædelgranstammer.

At bierne "malker" bladlusene i granerne og producere en særlig honning.

5. maj Skoven

Post 3

Natur & Viden · 5. maj Skoven

Nordjyllands Amt ønskede i 1995 at markere 50-året for Danmarks Befrielse.

Plantning af en ny "fredsskov" var oplagt og ca. 3 ha mark i tilknytning til Jenle Plantage blev tilplantet, og der blev rejst en mindesten. Trævalget i 5.Maj Skoven symboliserer de danske farver.

Der er kun brugt arter af gammel dansk oprindelse.

I selve skoven er der plantet Rød- og Hvidtjørn, Eg, Bøg og Ask iblandet Lind, Fuglekirsebær og Rødel, mens skovbrynet er bygget op med Hæg, Hunderose, Æblerose, Slåen og Vild Æble.

Vidste du...

Langt den største del af de danske private skove og alle offentlige skove er fredskovspligtige.

Fredskovspligten betyder, at der på arealerne for tid og evighed skal være skov.

Fredskovpligten blev indført for næsten 200 år siden, efter at næsten al skov i landet var blevet ryddet.

Opgave:

Hvilket træ har hjerteformede blade?

Find kogler. Er der frø i dem så prøv at smage.

Sjov i Naturen · Skov petanque

Find fyrkogler i 5. Maj Skoven.

Hver deltager kaster deres kogle mod 5. Maj stenen. Vinderen er den, som kommer tættest på målet.

Træ Bingo · Lind

Der har vokset lindetræer i Danmark i ca. 10.000 år.

Lind bliver omkring 30 meter høj og op til 300 år. Linden er reelt udødelig, fordi de sætter nye skud, når det gamle træ fældes eller beskæres. Dette ses blandt andet ved gamle herregårde, hvor de er anvendt som allétræ.

Lindetræet er et af de få træer, der bliver bestøvet af insekter og giver en rigtig lækker honning.

Naturligt hjemmehørende: i Danmark

Anvendelse:

Lind anvendes til brænde, billedskærerarbejde, tov og bast.

Vidste du...

At lindetræet bliver kaldt kærlighedens og glædens træ

At sørøvernes træben var lavet af lindetræ

At du kan samle lindeblomster og lave lindete.

Blåbærhøjen

Post 4 og k

Natur & Viden · Gravhøj blåbær/tyttebær

Gravhøjene i Jenle stammer fra sen stenalder til bronzealderen. Gravhøjene er begravelsespladser, brugt fra den tidligste bondestenalder frem til overgangen til kristen tid i slutningen af vikingetiden.

Højene ligger som små, udyrkede oaser med et varieret plante- og dyreliv. Her kan man stadig finde mange plante- og dyrearter, hvis levesteder gradvis forsvinder. Det gælder f.eks. arter tilknyttet tørre enge og overdrev, som i dag har svært ved at klare sig.

Vidste du...

At er gravhøje, som er over 3 meter høje stammer fra bronzealderen.

At en enkelt høj kan rumme flere forskellige plantesamfund inden for et lille areal. På sydsiden vokser tørke- og varmetålende planter, mens der på nordsiden findes planter tilpasset et klima med høj luftfugtighed.

Sjov i Naturen · Kronegemme

En fanger tæller til 100 på et aftalt sted, mens de andre deltagere gemmer sig. Når fangeren er færdig med at tælle, skal personen ud at finde de andre. Hvis fangeren ser en, skal han hurtigt løbe hen til det aftalte sted og sige: "1-2-3-krone for Peter", mens Peter samtidig skynder sig at løbe hen til det samme sted, for at nå at sige: "1-2-3-krone for mig selv" før fangeren når det.

Når fangeren er væk fra det aftalte sted, skal man skynde sig at løbe hen og sige: "1-2-3-krone for mig selv" før fangeren når at komme tilbage og sige det. Den sidste person skal, når han/hun løber hen til stedet, sige: "1-2-3-krone for mig selv og alle". Hvis han/hun når det inden fangeren, er alle dem er som er blevet fanget frie, og fangeren skal være fanger igen i næste runde. Hvis han/hun ikke når det er det den første som blev fundet, som skal være fanger.

Træ Bingo · Birk

Den første skov efter istiden var en birkeskov. I Danmark findes to arter af Birk – Dunbirk og Vortebirk.

Dunbirkens blade og grene har let behåring, hvor vortebirken har glatte blade og grene med vorter.

Birketræet kan blive op til 25 – 30 m højt med en tykkelse på ca. ½ m i diameter.

Birken kan blive op til ca. 100 år.
Naturligt hjemmehørende: I hele Danmark
Anvendelse:
Birk anvendes til brænde og møbler.

Vidste du...

At et mellemstort birketræ kan sætte 30 millioner frø på et år.
At Birk kan have nogle sære "reder" i toppen af træet – man kalder dem heksekoste. Det er en svamp, der får kvistene til at vokse i alle mulige retninger.

Natur & Viden · Fugle i nål- og løvskov.

Hvis man gerne vil se eller høre fugle i skoven er det en god idé at finde et sted, hvor løv- og nåleskov støder op til hinanden, da der her er størst chance for at se og høre forskellige fugle.

Vidste du...

At Havesanger, Munk, Blåmejse, Musvit, Grønirisk, Bogfinke og Skovdue har det fint i løvskovsområderne.

At Gransanger, Sortmejse, Topmejse og Fuglekonge dominerer i den mørke nåleskov.

Opgave:

Hvor mange forskellige fuglestemmer kan I høre ?

Prøv at søge efter de forskellige fuglestemmer, hvis du har en smartphone med.

Sjov i Naturen · Naturbingo

Hver person eller hold, finder pinde i skovbunden og lægger dem på jorden så de danner en bingooplade med 9 felter, hvorefter man finder indhold til hvert felt i naturen.

Herefter byttes der plade og deltagerne går på jagt efter indholdet på den nye bingooplade.

Hvem bliver først færdig ?

Træ Bingo · Hyld

Hyld er en af de mest almindelige buske som vi elsker og bruger mest. Den kan blive op til 8 meter høj. Hylden trives godt i næringsrig jord og ses derfor tit i nærheden af møddinger og hønsegårde m.m.

Naturlig hjemmehørende: I Danmark

I gamle dage troede man, at der levede bittesmå hyldefolk ved hyldeetræets rod og man fortalte om en Hyldemor, der boede mellem bladene i træets krone. Man mente, at "hvor hylden ej vil gro, kan mennesket ikke bo" og at man altid skal huske at takke Hyldemor for hendes gaver.

Anvendelse:

Blomsterne kan anvendes til både hyldeblomstsafte og i pandekager. De modne bær bruges til hyldebærsuppe.

Vidste du...

At hyldebuskens blade, bark og ukogte bær er giftige At du kan blive hyldeskudt og skør hvis du sover under en hyldebusk.

Lysningen

Post 6

Natur & Viden · Harer

Haren lever i de fleste naturområder, hvor den sover på tilfældige, egnede steder. Her indretter den et simpelt leje, (sæde) gerne tæt ved en græstot eller en sten.

Den lever overvejende af planteføde, som den om vinteren skaffer ved at gnave i træer og buske.

Harens ekskrementer er pilleformede og ligger typisk i hobe.

Vidste du...

At fodsporene efter en hare i fart kan kendes på, at bagbenene sættes på tværs foran forbenene, der står på linje.

Opgave:

Haren er et skumrings- og natdyr, derfor ser vi den ikke så tit. Find ud af ved hjælp af bidemærker, ekskrementer og spor, om der er harer i skoven.

Sjov i Naturen · Kryds og Bolle

Byg en bane til kryds og bolle af grene og kviste i nærheden. Find grene, kogler, sten eller lign. Som spillebrikker.

Træ Bingo · Rødgran

Rødgran er Danmarks mest almindelige skovtræ og indførtes i 1730. Ca. 33 % af det danske skovareal er dækket af Rødgran. Desværre bliver rødgranen her i landet alvorligt angrebet af svampen Rodfordærver, der forårsager forrådnelse fra stammens rodnet og opefter. Dette samt særlig sårbarhed overfor stormfald har bevirket at rødgranen bliver plantet i mindre omfang end tidligere.

Det kan blive op til 40 meter højt og ca. 100 år.

Naturlig hjemmehørende: I nord, mellem og sydøstlige Europa.

Anvendelse:

Rødgran bruges til fremstilling af papir, bygningstømmer, spær, brædder, emballagetræ og juletræ.

Vidste du...

At navnet gran er et gammelt nordisk ord som egentlig betyder fiskeben. Hvorfor tror du, man har valgt det?

At det første juletræ i Danmark var en Rødgran. (1804).

Spættetræet

Post 7

Natur & Viden · Spættetræ

Flagspættten er specielt udrustet til at hakke med sit næb. Næbbet er stort og mejselformet og slides når den hakker efter føde i træerne. Spættten slider op til tre næblængder på et år.

Spættten søger efter insekter og larver under barken som den fisker ud med sin lange tunge.

Spættten hakker huller i træer til sin rede. Efterladte spættehuller overtages ofte af andre fugle som Musvitter, Stære m.fl.

Vidste du...

At spættens tunge er fire gange så lang som spættens hoved.

At spættens hoved er særlig "affjedret", så den ikke får hovedpine.

En person/hold finder 5 – 10 ting i skovbunden og lægge dem under et tørklædet.

Når alle er klar løftes tørklædet, så de andre kan kigge i 30 sekunder. De andre deltagere løber ud for at finde de samme 5 – 10 ting. Den der kommer først tilbage med de rigtige ting har vundet.

Skovfyr er et nøjsomt træ, som trives godt på sandet jordbund. Efter istiden var de første træer Birketræer, derefter kom Skovfyren for ca. 10.000 år siden. Skovfyren kan blive op til 30 m højt og op til 250 år gammelt.

De gamle Skovfyr har en grov og furet bark, som sprækker op i tykke flager, (ligner krokodilleskind).

Barken i toppen kan være rødlig.

Naturlig hjemmehørende: I Europa

Anvendelse:

Bruges til fremstilling af tømmer, gulve og møbler.

Vidste du...

At man i gamle dage brugte tynde stykker af Skovfyr som lys – "Fyrstikker" en forløber for tændstikker.

At rav er ca. 40 mill. år gammelt hærde harpiks fra fyrretræer?

At friske fyrreskud indeholder store mængder C vitamin?

Opgave:

Find spor efter spætten. Kig efter spættehuller, kogler og spætteværksteder.

Sletten

Post 8

Natur & Viden · Smådyr

Det meste af året kan du finde smådyr i skoven. I skovbunden finder du – biller, edderkopper, myrer, bænkebidere, regnorm, snegle, tusindben – og en masse andre. De fleste af dem vil helst være, hvor der er mørkt og fugtigt. Du kan finde dem ved at løfte sten eller stammer. Kig også under de visne blade eller under barken på gamle træstubbe.

Vidste du...

At insekter alle har seks ben?

At edderkopper er rovdyr, som lever af insekter.

At bænkebidere tilhører krebsdyrene og er de eneste landlevende krebsdyr, som ånder med gæller.

At skarnbassen "holder" mider, som rengøre dem for det møg de får på kroppen, fra de ekskrementer de lever af og i.

Opgave:

Find dyr under sten og træstubbe. Hvis I finder en hestepære, så kig godt efter huller fra skarnbassen.

Sjov i Naturen · præcisionsskydning

Find en stor sten eller noget andet, du kan ramme til måls efter eller tegn en cirkel på jorden med en pind. Hver deltager får 5 småsten, som kastes på skift efter "målet". Vinderen er den, der rammer målet flest gange.

Træ Bingo · Nobilis

Nobilisgran eller Sølvgran som den også kaldes, kendes fra adventskranse og pynt i dekorationer.

Nobilis er populær på grund af den blågrå farve og fordi den er holdbar og ikke drysser.

Koglerne er kæmpestore op til 20-25 cm., men kan ikke bruges til dekorationer indendøre, da de "eksploderer" og spredes når de kommer ind i varmen.

Frøene spirer let i skovbunden.

Naturlig hjemmehørende: I det nordvestlige USA.

Anvendelse:

Pyntegrønt, emballage træ, spånplader.

Vidste du...

At de første Nobilis kom til Europa omkring 1830 som parktræ.

At der i Danmark produceres 30.000 tons nobilisklip om året.

Nyplantet Klimaskov

POST 9

Natur & Viden · Nyplantet Klimaskov Verdens klima ændrer sig, fordi der er for meget CO₂ i atmosfæren. Træer er en form for klimamaskiner, som optager CO₂ (kulstof) fra luften når de vokser.

Skovene står for cirka 66 % af den årlige udveksling af kulstof mellem atmosfære og land. Derfor har skovene et stort potentiale, for at være med til at stabilisere jordens klima. Skoven har tre hovedeffekter i forhold til klimaforandringer, hvis vi vel at mærke dyrker skoven bæredygtigt:

- Skov i vækst optager CO₂
- Skov og træ binder CO₂ i lang tid
- Hvis vi bruger træ til at bygge af og træ som bioenergi, så formindsker vi behovet for fossilt brændstof (olie, kul og gas).

Vidste du...

At når det er lyst, kan bladene fange CO₂ fra luften.

Inde i bladet bliver CO₂ bundet sammen med vand og det omdannes til sukker (glykose).

Sukkeret laver træet om til træ, grene, frugter, blade og rødder og der frigives ilt. Processen kaldes fotosyntese.

Opgave:

Find mindst 10 eksempler, hvor der benyttes træ.

Sjov i Naturen · Devil Stick

Find 3 tynde grene i skovbunden 30-40 cm lange.

Hver person holder en gren i hver hånd og lægger den 3. gren på tværs. Denne kastes op i luften og gribes med de 2 andre grene.

Træ Bingo · Spidsløn

Spidsløn kan blive 20-30 m højt. Spidsløn er i familie med ahorn, men adskiller sig tydeligt fra denne ved: den har rødelige knopper, mælkesaft i bladstilkene og blade, der er mere spidse. I blomstringstiden, der falder lige før løvspringet, udfoldes de smukke gule blomster, som gør træet synligt på lang afstand.

Træet har meget flotte røde og gule efterårsfarver.

Naturligt hjemmehørende: I Danmark og store dele af Europa.

Anvendelse: Spidsløn anvendes til brænde samt snedker- og drejearbejder

Vidste du...

Blomsterne indeholder meget nektar og søges af mange slags insekter

Skud og kviste ædes gerne af hjortevildt, og frøene ædes af fugle.

Natur & Viden · Mus

Der er mus alle vegne. En hunmus kan fra den er fem uger gammel få unger. På et år kan den få 3 -6 kuld med op til 8 unger i hver. Hvis der er mad og gemmesteder nok, kan der være mere end 100.000 mus på et område, svarende til en fodboldbane.

Mus er mad for mange dyr - og en vigtig del af fødekæden. Musens fjender er bl.a. ræven, grævlingen, skovmåren, lækatten, men også rovfugle som musvågen jager musen.

Vidste du...

At musens tænder på 1½ år er slidt ned og den dør. At musen spiser 3/4 -dele af sin egen vægt på et døgn.

At en muse-bøg er en masse bøgetræer som stammer fra et glemt forrådskammer.

Sjov i Naturen · Skattejagt

Find 5 blå, røde, grønne eller brune ting i naturen.
Find ting, der begynder med S o.s.v.

Træ Bingo · Sitka

Sitkagran plantes i stigende grad, hvor der tidligere blev brugt rødgran. Den kan blive op til 40 meter høj og er vores mest hårdføre og robuste gran. Den er tilpasset det salte kystklima, men ses faktisk overalt i landet. Desuden er det den nåletræart, der klarer sig bedst på fugtig bund. Sitkaens nåle er grønne på oversiden og sølvgrå på undersiden og meget stikkende. Barken er karakteristisk ved fra 20- års alderen at skalle af i flager.

Naturlig hjemmehørende: I det vestlige Nordamerika.

Andvendelse:

Sitkagran bruges til bygningstømmer, kassetræ, papir og flis.

Vidste du...

At Sitkaen kan slås ihjel af Jættebarkbiller. Træer der er angrebet kan kendes på små huller og larvegange under barken.

Gravhøjen

Post b

Natur & Viden · Egern

Egernet bor i trætoppene, hvor den har indrettet flere reder tæt inde ved træets stamme. Den lever så godt som udelukkende af planteføde, men plyndre også fuglereder for æg og unger.

Den kan springe op til et par meter fra træ til træ. Når den svæver gennem luften bruger den halen til at styre med.

Vidste du...

At i Danmark findes både røde, sorte, brune og grå egern.

At egernet er det eneste pattedyr i Danmark, der kan løbe ned ad en træstamme.

Opgave:

Find kogler med ædemærker fra et egern

Sjov i Naturen · Egernleg

Alle deltagere på nær én, der udnævnes til skovmår, står som egern, ved hver deres træ. Det gælder om at bytte træ.

Deltagerne bytter træ ved at få øjenkontakt med et "andet egern" og derefter bytte plads. Det gælder for skovmåren om, at fange deltagerne, mens de bytter træ. Når skovmåren fanger et egern, byttes roller.

Træ Bingo · Glansbladet Hæg

Glansbladet Hæg kaldes også "Sildig Hæg". Det er et nøjsomt træ, som tidligere blev benyttet i hedeplantagerne.

Den lever op med sine skinnende, blanke, mørkegrønne blade og røde/sorte stenfrugter.

Naturlig hjemmehørende: I det østlige Nordamerika

Anvendelse: Glansbladet Hæg importeres fra østamerikanske skove som "amerikansk kirsebær" og bruges til f.eks. møbler og køkkenskabe.

Vidste du...

At blade og bark er giftige, men den inderste bark bruges medicinsk som fordøjelsesfremmende, beroligende og slimløsende naturlægemiddel.

At i de offentlige skove er man nu ophørt med plantning af arten, idet den fortrænger hjemmehørende buske og kun ædes af enkelte dyr.

Dyreskjul

Post c

Natur & Viden · Rådyr

Rådyret er vores mindste hjort og vidt udbredt over hele Danmark. Den lever i skove og skovbryn - gerne på steder, hvor der er tæt krat den kan gemme sig i. Rådyret har levet i Danmark lige så længe som mennesket.

Rådyret er aktivt og vågent både om dagen og om natten - og du kan især støde på det ved solopgang og solnedgang. Når de skal ud for at søge føde, følger de nogle næsten usynlige stier de har lavet - også kaldet veksler. Hvis du er heldig, kan du finde rådyrets sæde - der hvor den hviler sig og tygger drøv. Det er en lille fordybning i skovbunden.

Prøv at lægge dig ned og undersøg sædet nøje - måske kan du finde hår eller ekskrementer.

Vidste du...

At om vinteren æder rådyr bl.a. knopper og kviste fra træer.

At rådyrene er drøvtyggere, som mangler fortænderne i overmundens, derfor er dens bid på træet flosset.

Opgave:

Prøv at følge en veksler - måske leder den dig til flere spor - eller måske hen til et rådyr.

Sjov i Naturen · Tusindbenet

Find en lang kæp. Aftal en spændende og udfordrende bane gennem skoven. Der kan gås både forlæns og baglæns.

Træ Bingo · Rødgran

Rødgran er Danmarks mest almindelige skovtræ og indførtes i 1730. Ca. 33 % af det danske skovareal er dækket af Rødgran. Desværre bliver rødgranen her i landet alvorligt angrebet af svampen Rodfordærver, der forårsager forrådnelse fra stammens rodnet og opefter. Dette samt særlig sårbarhed overfor stormfald har bevirket at rødgranen bliver plantet i mindre omfang end tidligere. Det kan blive op til 40 meter højt og ca. 100 år.

Naturlig hjemmehørende: I nord, mellem og sydøstlige Europa.

Anvendelse:

Rødgran bruges til fremstilling af papir, bygningstømmer, spær, brædder, emballage træ og juletræ.

Vidste du...

At navnet gran er et gammelt nordisk ord som egentlig betyder fiskeben. Hvorfor tror du, man har valgt det?

At det første juletræ i Danmark var en Rødgran. (1804).

Hærvejen

Post D

Natur & Viden · Hærvejen

Hærvejen er det moderne navn for det gamle vejforløb på langs ad Jylland. Hærvejen blev bl.a. brugt til at transportere soldater op gennem Jylland.

Derfor opførte beboerne omkring vejen fæstningsværker og diger som beskyttelse. Disse findes stadig flere steder i nærheden af Hærvejen.

Navne som Oksevejen og Studevejen som Hærvejen også kaldes, hentyder til den handel, der foregik mellem Jylland og landene mod syd. Kød var en vigtig vare, som danskerne kunne bytte med mere eksotiske varer sydfra. Studedrift fra Danmark kunne fylde en hel del på vejen, da det var mest rationelt at vente med at slagte dyrene, til de nåede frem til bestemmelsesstedet.

Vidste du...

At hærvejen i middelalderen var en pilgrimsrute mod Santiago de Compostela (Spanien), Trondheim (Norge) og Rom (Italien).

Sjov i Naturen · Pindeøvelse

To pinde placeres mellem deltagernes pegefingre. Armene føres ud og ind, til siden, der bøjes ned i knæ og op på tå. Til sidst udføres øvelserne med lukkede øjne.

Træ Bingo · Grandis

De højeste træer, i plantagen, du kan se er Grandis. Det er et hurtigt voksende træ som ingen anden af vore ædelgranarter. Stammen på lidt ældre træer er forsynet med store blærer fyldt med harpiks, som lugter af terpentiner.

Naturligt hjemmehørende: I det vestlige Nordamerika.

Anvendelse:

Grandis er af ringere kvalitet end rødgran, men bruges til det samme, som f.eks. bygningstømmer, spær, planker, brædder og emballagetræ.

Vidste du...

At Grandis først får kogler på halvgamle træer. De er meget små og sidder i reglen godt skjulte i toppens allerøverste del.

Skovbrynet

Post e

Natur & Viden · Vildtpleje

Blandede træer og buske i skovbrynet yder læ, fødemuligheder, skjul og overnatningspladser for vildtet. Derudover er skovbrynet også til stor gavn for en lang række af skovens øvrige dyr som fugle, insekter, padder og krybdyr.

Vidste du...

At skovbryn også indeholder mange træer og buske med frugter, som kan spises af mennesker

Opgave:

Hvor mange forskellige buske og træer kan I finde.

Sjov i Naturen · Put naturen i en pose

Kom ting fra naturen i en pose. De øvrige personer skal føle og efterfølgende finde tingene i naturen.

Træ Bingo · Skovæble

Skovæble eller Skovabild er vildtvoksende i skov og krat og er en stamform til flere af vore gode, dyrkede æblesorter. Blomstrer sædvanligvis voldsomt, og bærer mange små grønne sure æbler, som vildt og kreaturer gnasker i sig med velbehag.

Skovæblets små kviste og grene er i vinterhalvåret meget værdsat af både hjortevildt og harer
Naturlig hjemmehørende: I Danmark.

Vidste du...

At æblerne giver en fin smag på snaps.
At blandes de med røn, kan der laves en fremragende gelé.
At mange "vildt" voksende æbletræer stammer fra et henkastet æbleskrog.

Myretuen

Post f

Natur & Viden · Myretuen

En myretue er typisk en masse grannåle, samlet i en stor bunke. Hvis du kigger bedre efter kan du se, at hver lille grannål er lagt meget omhyggeligt, og på en måde som lukker tuen og gør at regnen vil løbe væk og ikke ind. Det er den røde skovmyre der bygger de store tuer. Tuen ligger på et lunt og solrigt sted – og tit i nåleskov.

Den kan rage op til 1 ½ meter op over jorden – og samtidig har myrerne også gravet en underjordisk del, der kan gå 1 meter ned i jorden under tuen. Inde i tuen er der masser af gange og hulrum. Myretuen er fuld af myrer. De myldrer frem og tilbage og ordner forskellige opgaver. Nogen reparerer tuen. Andre er på vej ud eller ind med føde.

Nogen fodrer larverne. Nogle forsvarer myretuen mod ubudne gæster. Og allerinderst i de store røde skovmyrers tue ligger den store dronning og lægger æg.

Vidste du...

Der kan være 100.000 myrer i en tue.

Opgave:

Find en blå blomst og træk den hen over myretuen, så myrerne angriber blomsten. Hvad sker der med den blå farve? (pas godt på myretuen, ødelæg den ikke).

Sjov i Naturen · gæt og fang

Deltagerne deles i to hold, der stiller sig på hver deres række overfor hinanden, indenfor et afgrænset område. Det ene hold bliver enige om et dyr, som de tænker på. Det andet hold skal nu gætte, hvilket dyr der tænkes på. Der må stilles ja/ nej spørgsmål.

Når holdet, der gætter, finder det rigtige dyr, skal de prøve at fange det andet hold, som skal nå i sikkerhed bag en fastsat linje. De der fanges inden målet, skal nu over på det modsatte hold. Holdene skiftes til at skulle fange. Der fortsættes evt. til alle er på samme hold.

Træ Bingo · Skovfyr

Skovfyr er et nøjsomt træ, som trives godt på sandet jordbund. Efter istiden var de første træer Birketræer, derefter kom Skovfyren for ca. 10.000 år siden. Skovfyren kan blive op til 30 m højt og op til 250 år gammelt.

De gamle Skovfyr har en grov og furet bark, som sprækker op i tykke flager, (ligner krokodilleskind).

Barken i toppen kan være rødlig.

Fyrtræets kogler er hunblomster, der efter bestøvning med gult pollen fra fyrtræets hanblomster udvikles til kogler.

Naturlig hjemmehørende: I Europa

Anvendelse:

Bruges til fremstilling af tømmer, gulve og møbler.

Vidste du...

At man i gamle dage brugte tynde stykker af Skovfyr som lys – "Fyrstikker" forløber for tændstikker.

At rav er ca. 40 mill. år gammelt hærdet harpiks fra fyrretræer?

At friske fyrreskud indeholder store mængder Cvitamin?

Flyverskjulet

Post g

Natur & Viden · Dyr der flyver

Musvågen er den mest almindelige rovfugl i Danmark.

Den ses tit på hegnspæle langs vejene eller når den "muser" (står stille i luften) spejdende efter mus fra luften.

Rovfuglene er tit udsat for "mobning" fra specielt krage og skader, som jagter den i luften.

Mange rovfugle bruger, ligesom svævefly, de op strømmende varme vinde (termiske vinde), der opstår når solen har opvarmet jordoverfladen. På denne opdrift kan både fugle og svæveflyve stige opad og således "tanke op" til den videre flyvning.

Vidste du...

At fuglenes skellet består af lette knogler med hulrum.

At fuglenes forfædre er dinosaurerne .

Opgave: år 1800.

Det er ikke kun fugle som bruger vinden til at flytte sig med. Træers frø har også tit "vinger" så frøet kan spredes med vinden. Prøv at finde eksempler i skoven.

Sjov i Naturen · Vælte pind

Materialer: En kævle og en pind til hver deltager. (Find selv tingene i skoven.)

Gruppen deles op i to hold. Kævlen bliver sat op tre til fem meter fra deltagerne.

Hvert hold skiftes til at kaste og det gælder om at vælte kævlen, med sin egen pind. Hvis kævlen væltes, rejses den op igen.

Træ Bingo · eg

Eg har været i Danmark i ca. 7000 år. Egetræet bliver normalt 400 – 500 år gammelt.

Men det kan blive meget ældre. Kongeegen, der er det ældste egetræ (og det ældste levende væsen i Danmark) er nok omkring 1500 år. Den bliver normalt op til 20-28 meter høj.

Naturligt hjemmehørende: I Danmark og store dele af Vesteuropa

Anvendelse:

Egetræet anvendes til fremstilling af møbler, gulve, vintønder, bindingsværk, hegnspæle og skibe.

Vidste du...

At frugten af Eg og Bøg kaldes Olden og er en vigtig fødekilde for mus, duer, skovskader og egn.

At hvis du blander saft fra egebladets galler med Jernvitriol, får du blæk som din tipoldefar lavede det.

At 800 insektarter er knyttet til egetræet som levested. At man skulle bruge 2000 store egetræer til et eneste krigsskib for 200 år siden. Derfor var der næsten ingen store egetræer i Danmark omkring år 1800.

Løvskoven

Post h

Natur & Viden · Træer

Træet vokser i tykkelsen ved hvert år at lægge en ny årring på. Lige under barken findes et lag af celler der kaldes vækstlaget. Cellerne i vækstlaget deler sig - og danner den nye årring. Vækstlagets celler danner både ny bark (udad) og træ (indad).

Sommeren igennem vokser træet kraftigt i tykkelsen, og danner det lyse vårved. Hen på efteråret aftager væksten og træet danner det mørkere høstved.

Nogle år vokser træet betydeligt mere end andre år. Det kan skyldes særligt godt og fugtigt vejr eller måske, at der er blevet tyndet ud i skoven, så træet har fået mere lys og plads.

Vidste du...

Hvert forår begynder træerne at vokse igen. Solen skinner – og når bladene springer ud begynder fotosyntesen.

De sukkerstoffer, der dannes ved bladenes fotosyntese bruges blandt andet til at gøre træet tykkere.

Opgave:

Find det ældste træ, som er fældet ved at tælle årringe på træstubbene i skovbunden.

Sjov i Naturen · "stoleleg"

Stolene er byttet om med træstubbe. Der er en træstub mindre end deltagerne. Deltagerne lave en rundkreds og den, der ingen træstub har, står i midten. Ved signal bytter alle træstub. Midtermanden forsøger ved hvert skift at erobre en træstub.

Træ Bingo · bøg

Bøgetræet er det mest almindelige løvtræ og er også Danmarks nationaltræ. Den kom først til Danmark for 3000 år siden og dermed en af de seneste ankomne løvtræerarter.

Bøg kan blive op til 25 til 30 meter højt og 350 år.

17 % af det danske skovareal er dækket af Bøg.

Naturligt hjemmehørende: I Danmark og mellem Europa

Anvendelse:

Bøg anvendes til møbler, brænde, gulve, skærebrædder og ispinde

Vidste du...

At Bøgetræet smider 200.000 blade hvert år. Et stort bøgetræ suger 125 liter vand op på et døgn mens det vokser.

At bøgens frugter hedder bog.

At tidligere satte man svin på olden, dvs. at frugterne af Bøg blev brugt som dyrefoder i skovene.

Skovlianen

Post i

Natur & Viden · Gedeblad/kaprifolie

Vild kaprifolie er Danmarks eneste lian, hvis slyngende vækst giver skoven et urskovsagtigt præg.

Kaprifolien er for blød til selv at stå op, så den er nødt til at slynge sig om træer og buske for at komme op i lyset og blomstre.

Blomsten er om dagen næsten lugtløse (undtagen i regnvejr).

Om aftenen dufter den stærkt for at tiltrække natsværmere, der på svirrende vinger, står foran blomsten for at suge honning.

Vidste du...

At kaprifolien kan "kvæle" det træ den slynger som omkring.

Sjov i Naturen · "Skovkrig"

Gruppen opdeles i 2 hold. Det ene hold har tørklæde omkring armen. Hvert hold laver en fane, der skal kunne genkendes af det modsatte hold.

Et område afgrænses, og hvert hold tildeles en base, i hver sin ende af området, hvor fanen sættes.

Når fanen er sat, må den ikke flyttes af eget hold, kun beskyttes.

Før krigen går i gang, skal man vælge, hvad holdene skal bruge som våben. Der kan f.eks. vælges snebolde, grankogler eller berøring.

Det gælder om at erobre modstandernes fane, og føre den hjem til egen base, uden at dø. Bliver man skudt/ramt/rørt er man død. For at komme ind i legen igen, skal man gå tilbage til egen base, hvorefter man er i live igen. Hvis man dør med modstanderens fane, sættes den tilbage i basen og man løber ned og bliver genoplivet i egen base. Krigen er slut, når fanen er erobret og bragt til egen base

Træ Bingo · røn

Røn findes overalt i Danmark, spredt af solsorten, som spiser de flotte røde frugter om efteråret.

Røn bliver mellem 10 og 15 meter høj og ca. 50 år. Rønnebær indeholder flere C-vitamin end i citroner.

Røns latinske navn aucuparia betyder "til at fange fugle med"

Naturligt hjemmehørende: I Danmark

Anvendelse:

Til fremstilling af tommestokke, dreje,- og billedskærearbejde, som naturlægemiddel mod forstoppelse, i rønnebærgelé.

Vidste du...

At rønneblomster lugter meget grimt.

At du kan samle rønnebær og sætte dem på en kæde, tørre den og hænge den ud som fuglefoder til vinter.